ELECTRONIC JOURNAL OF EDUCATION SCIENCES

Yıl/Year:2026
Cilt/Volume: 15
Sayı/Issue:29
ISSN:1302-7905

An Analysis of Postgraduate Theses on BİLSEM in Türkiye

İzzeddin Ceylan[1] **Cemal Aküzüm**[2]

To cite this article:
Ceylan, İ. ve Aküzüm, C. (2026). An analysis of postgraduate theses on BİLSEM in Türkiye [Türkiye'de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi]. *Electronic Journal of Education Sciences*, [*Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*], *15*(29), 68-85. DOI: 10.55605/ejedus.1911346

Research article **Received:** 16-03-2026 **Accepted:** 26-04-2026

Abstract

This study, which aims to examine master's theses on BİLSEM in Türkiye, was conducted using the qualitative method of document analysis. Within the scope of the research, theses related to BİLSEM in the YÖK National Thesis Center were examined in terms of various variables such as subject, year of publication, language, level of education, advisor title, country, province, university, institute, department, method, design, study group, and data collection tools. The review revealed that 224 postgraduate theses were written between 2005 and 2025. It is noteworthy that more than half of the theses (124) were written in the last four years, indicating an increase in academic interest in BİLSEM in recent years. The study shows that thesis topics mainly focused on students, teachers, and education programs; methodologically, qualitative approaches and, consequently, case studies and phenomenology designs were the most preferred. Teachers and students were prominent in the study groups, and among students, BYF and ÖYG groups were studied more frequently. It was found that the vast majority of studies were conducted at the master's level, either nationwide or centered in Istanbul. These results show that despite increasing academic production in the field of BİLSEM, research is centered around specific themes, levels, and methodological preferences. Based on this, it is important to increase thematic and methodological diversity in postgraduate research related to BİLSEM. It is recommended to strengthen studies focusing on the managerial and political aspects of the institution, encourage doctoral-level theses, give more attention to project students in student studies, and utilize the experiences of administrators and academics in research.

Keywords: BİLSEM, special talent, gifted education, graduate theses.

[1] PhD Student, izzet87@gmail.com, Dicle University,
[2] Prof. Dr., Dicle University,

Türkiye'de BİLSEM Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

İzzeddin Ceylan[3] **Cemal Aküzüm**[4]

Atıf:
Ceylan, İ. ve Aküzüm, C. (2026). Türkiye'de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi [An analysis of postgraduate theses on BİLSEM in Türkiye]. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, [*Electronic Journal of Education Sciences*], *15*(29), 68-85. DOI: 10.55605/ejedus.1911346

Araştırma Makalesi **Geliş Tarihi:**16-03-2026 **Kabul Tarihi:** 26-04-2026

Öz

Türkiye'de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, nitel yöntemlerden doküman incelemesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezinde yer alan BİLSEM ile ilgili tezler konu, yayın yılı, dil, öğrenim düzeyi, danışman unvanı, ülke, il, üniversite, enstitü, anabilim dalı, yöntem, desen, çalışma grubu ve veri toplama araçları gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınarak incelenmiştir. İncelemede 2005–2025 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezinde 224 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Tezlerin yarısından fazlasının (124) son dört yılda hazırlanmış olması, BİLSEM'e yönelik akademik ilginin son dönemde arttığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Çalışmada tez konularının ağırlıklı olarak öğrenci, öğretmen ve eğitim programı temalarında yoğunlaştığını; yöntemsel olarak ise nitel yaklaşımın ve buna bağlı olarak durum ve olgubilim desenlerinin en çok tercih edildiği anlaşılmaktadır. Çalışma gruplarında öğretmenlerin ve öğrencilerin öne çıktığı, öğrenciler içinde ise özellikle BYF ve ÖYG gruplarıyla daha fazla çalışıldığı belirlenmiştir. Çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde, Türkiye geneli ya da İstanbul merkezli yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, BİLSEM alanında artan akademik üretime rağmen araştırmaların belirli temalar, düzeyler ve yöntemsel tercihler etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. Buradan hareketle BİLSEM alanındaki lisansüstü araştırmalarda tematik ve yöntemsel çeşitliliğin artırılması önem taşımaktadır. Özellikle kurumun yönetimsel ve politik yönlerine odaklanan çalışmaların güçlendirilmesi, doktora düzeyindeki tezlerin teşvik edilmesi, öğrenci çalışmalarında proje öğrencilerinin daha fazla ele alınması ve araştırmalarda yönetici ile akademisyen deneyimlerinden yararlanılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: BİLSEM, özel yetenek, özel eğitim, lisansüstü tezler.

[3] Doktora Öğrencisi, izzet87@gmail.com, Dicle Üniversitesi,
[4] Prof. Dr., Dicle Üniversitesi,

Giriş

İnsanlar, birbirinden farklı özellikler bütünü ile dünyaya gelmektedir. Bu bireysel farklılıkların önemli bir boyutunu zihinsel özellikler oluşturmaktadır. Bilgiyi işleme hızı, öğrenme biçimleri ve problem çözme becerileri bireyden bireye değişiklik göstermektedir. Bazı bireyler düşük bir zekâ düzeyi ile dünyaya gelirken, bazıları daha yüksek bir zekâ düzeyine sahiptir. Ancak bireysel farklılıkları yalnızca zekâ düzeyi ile açıklamak yeterli değildir. Nitekim bazı bireyler, sahip oldukları üstün yetenekleriyle akranlarından belirgin biçimde ayrışmakta ve bu yönleriyle dikkat çekmektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde, özel yetenekli bireylerin insanlık tarihinde toplumsal gelişime yön veren önemli aktörler olduğu görülmektedir. Bu bireyler, toplumların sosyal, kültürel ve özellikle bilimsel ve teknolojik ilerlemelerine önemli katkılar sunmuşlardır. Bir ülkenin kalkınma düzeyi ile özel yetenekli bireylerin eğitimine verilen önem arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle özel yetenekli bireylerin erken yaşlardan itibaren fark edilmesi, desteklenmesi ve nitelikli bir eğitim sürecinden geçirilmesi büyük önem taşımaktadır (ÖERHGM, 2019).

Türk Dil Kurumuna göre yetenek kavramı; "kabiliyet, istidat" gibi anlamlara gelmekte ve bireyin bir durumu anlama, bir işi yapabilme ya da bir duruma uyum sağlayabilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (ÖERHGM, 2018; TDK, t.y.). Bu bağlamda, doğuştan belirli bir potansiyele sahip olduğu kabul edilen özel yetenekli bireylerin eğitimi, yalnızca bireysel bir ihtiyaç değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk olarak değerlendirilmektedir. Bazı ülkeler bu bireylerin erken yaşlarda farkına vararak onları özel eğitim programlarıyla desteklerken, bazı ülkelerde ise bu potansiyel yeterince fark edilememektedir. Özellikle çocukluk döneminin kritik bir dönem olması, özel yetenekli bireylerin bu süreçte tanılanmasını ve uygun eğitim ortamlarına yönlendirilmesini hayati hâle getirmektedir. Bu süreci etkili biçimde yöneten ülkelerin bilim, teknoloji ve toplumsal gelişim açısından öne çıktıkları görülmektedir (Keskinoğlu, 2011).

Özel yetenekli bireylerin erken yaşlarda tanılanmaması ve uygun eğitim olanaklarından yoksun bırakılması, bu bireylerde çeşitli duygusal ve akademik sorunların ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Ataman'a (2003) göre, erken tanılanıp uygun eğitim almayan özel yetenekli çocukların önemli bir bölümü duygusal problemler yaşayabilmekte, normal eğitim ortamlarında uyum sorunları gösterebilmekte ve sahip oldukları olağanüstü potansiyeli yeterince kullanamamaktadır. Bu durum, özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini ortaya koyabilecekleri özel öğrenme ortamlarına, eğitim uygulamalarına ve bu süreci yönlendirecek nitelikli öğretmenlere olan ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır.

Eğitimin yaygınlaşmasıyla birlikte temel eğitim düzeyinde uygulanan programların büyük ölçüde ortalama öğrenci profiline göre hazırlanması, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır (Ataman, 1982; Enç, 1979). Bu durum, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de özel yetenekli bireylerin eğitimi için farklı kurum ve modellerin geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda Türkiye'de de Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) kurulmuştur.

Türkiye'de bu kurumsallaşmanın günümüzdeki en önemli örneklerinden biri olan BİLSEM'ler, Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü çatısı altında Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Dairesine bağlı olarak eğitim öğretim hizmetlerini yürütmektedirler. BİLSEM'ler 1993 yılında bir proje kapsamında ortaya çıkmış ve Ankara, Bayburt, Denizli, İstanbul ve İzmir'de pilot uygulamaları yapılmıştır. İlk açılan BİLSEM, 1995 yılında açılan Ankara Yasemin Karakaya BİLSEM'dir. Daha sonra il merkezleri başta olmak üzere birçok ilçede de açılarak yaygınlık kazanmıştır (Baykoç

Dönmez, 2011; Bulut ve Taylı, 2006). BİLSEM'leri daha erişilebilir kılmak için çalışmalar yapan Millî Eğitim Bakanlığı, 2021 yılı başında 183 adet olan BİLSEM sayısı, 2021 yılı sonunda 225'e ulaaşmıştır (MEB, 2022b). 2022 yılı sonuna kadar 350 bilsem hedefi koyan bakanlık bunu ilk dört ayda aşarak bilsem sayısını 355'e çıkardı (MEB, 2022c). Bugün ise Türkiye'de BİLSEM sayısının 362'ye ulaştığı görülmektedir (MEB, 2026).

Türkiye'de üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin eğitiminde önemli bir rol üstlenen BİLSEM'ler, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerin genel zihinsel, görsel sanatlar ve müzik yetenek alanlarında, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda örgün eğitim dışında eğitim almalarını ve yeteneklerini geliştirerek var olan kapasitelerini üst düzeyde kullanmalarını ve bu öğrencilere destek eğitimi sağlamak amacıyla açılmış olan özel eğitim kurumlarıdır (Baykoç Dönmez, 2011; MEB, 2019).

BİLSEM'ler, özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve bölgesel olarak nüfusunun 100.000'den az olmaması şartı ile hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi hususlar da dikkate alınarak valiliklerin teklifi üzerine Bakanlıkça açılır (MEB, 2019). Son yıllarda BİLSEM'lere ulaşmayı kolaylaştırmak için bu kurallarda biraz esneme olduğu yapılan uygulamalardan anlaşılmaktadır.

BİLSEM tanılama süreci ve BİLSEM'e öğrenci alımı belirlenen takvim içerisinde, grup taramasında belirlenen ölçütte ya da üzerinde performans gösteren öğrencilerin listesi Bakanlıkça il tanılama sınav komisyonuna gönderilir. İl tanılama sınav komisyonu tarafından Bakanlıkça belirlenen ölçütler doğrultusunda, objektif ve standart ölçme araçları ile öğrencilerin bireysel incelemesi yapılır (MEB, 2019). BİLSEM tanılama sürecinden geçen öğrenciler öncelikle uyum eğitim programına alınarak arkadaşlarını, öğretmenlerini ve okulu tanımaları sağlanmaktadır. Daha sonra özel yetenekli öğrenciler potansiyellerinin açığa çıkarılması için sırasıyla destek eğitim programı (DEP), bireysel yetenekleri fark ettirme programı (BYF), özel yetenekleri geliştirme program (ÖYG) ve proje üretimi programlarında eğitim almaktadırlar (İleri, 2023; MEB, 2022d).

Türkiye'de özel yetenekli bireylerin eğitimi ve özellikle Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) üzerine yapılan çalışmaların son yıllarda belirgin biçimde arttığı görülmektedir. Bu çalışmalar; öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşleri, program değerlendirmeleri, akademik başarı, sosyal-duygusal gelişim, yaratıcılık ve öğretim yöntemleri gibi farklı konulara odaklanmaktadır. Bununla birlikte, BİLSEM'lere ilişkin yapılan araştırmaların büyük bir kısmı belirli değişkenler çerçevesinde sınırlı örneklemlerle yürütülmüş olup, alandaki genel eğilimleri bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyan çalışmaların sayısı sınırlıdır.

Özellikle BİLSEM konusunda hazırlanmış lisansüstü tezlerin konu dağılımları, yöntemsel tercihleri, yıllara göre değişimi, örneklem grupları, veri toplama araçları ve kurumsal özellikler açısından sistematik biçimde incelenmesine yönelik çalışmaların yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Oysa lisansüstü tezler, bir alandaki akademik yönelimleri, araştırma eğilimlerini ve bilgi üretim sürecinin niteliğini ortaya koyması bakımından önemli veri kaynaklarıdır. Bu bağlamda, Türkiye'de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerin kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi hem mevcut durumu betimlemek hem de gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici olmak açısından önemli bir alanyazın ihtiyacını karşılayacaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, Türkiye'de BİLSEM konusunda hazırlanmış lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından inceleyerek alandaki akademik birikimin genel bir görünümünü ortaya koymayı amaçlaması bakımından önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında elde edilecek bulguların, BİLSEM alanında hangi konuların yoğunlukla çalışıldığını, hangi konuların ise görece ihmal edildiğini ortaya koyarak araştırmacılara yeni çalışma alanları sunması beklenmektedir.

Araştırmanın, lisansüstü tezlerde kullanılan yöntem, model, örneklem ve veri toplama araçlarına ilişkin eğilimleri ortaya koyması; bu yönüyle gelecekte yapılacak araştırmaların daha nitelikli ve dengeli biçimde planlanmasına katkı sağlaması öngörülmektedir. Ayrıca tezlerin yıllara, üniversitelere, enstitülere ve anabilim dallarına göre dağılımının incelenmesi, BİLSEM alanındaki akademik üretimin kurumsal ve zamansal gelişimini görünür kılacaktır.

Bunun yanı sıra araştırmadan elde edilecek sonuçların, Millî Eğitim Bakanlığı ve BİLSEM uygulayıcıları için politika geliştirme, program iyileştirme ve uygulamaya yönelik karar süreçlerine dolaylı katkılar sunacağı düşünülmektedir. Son olarak bu çalışma, BİLSEM alanında yapılmış lisansüstü tezleri bir arada ele alarak alanyazına bütüncül bir bakış kazandırması ve ileride yapılacak meta-analiz, içerik analizi, derleme ve araştırma çalışmalarına temel oluşturması bakımından da önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de BİLSEM konusunda yapılan lisansüstü tezlerin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu temel amaç bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1- BİLSEM ile ilgili hazırlanan tezlerin konulara göre dağılımı nasıldır?

2- BİLSEM ile ilgili hazırlanan tezlerin üniversite, enstitü ve anabilim dalına göre dağılımı nasıldır?

3- BİLSEM ile ilgili hazırlanan tezlerin yöntem, model, örneklem-çalışma grubu ve veri toplama araçlarına göre dağılımı nasıldır?

4- BİLSEM ile ilgili hazırlanan tezlerin yıllara, öğrenci grubuna, derslere ve illere göre dağılımı nasıldır?

5- BİLSEM ile ilgili hazırlanan tezlerin öğrenim durumu, danışman unvanı, dil ve üniversitenin statüsüne göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Türkiye'de BİLSEM üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesini amaçlayan bu araştırmada nitel yöntemler kullanılmıştır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi deseni ile gerçekleştirilmiştir. Doküman inceleme belirli bir zaman çerçevesinde geliştirilen dokümanlar veya araştırılan konu çerçevesinde farklı zaman dilimlerinde üretilmiş dokümanların daha geniş bir zaman diliminde analizini ulaşılabilir kılar (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Doküman incelemesi ulaşılabilir yazılı kaynakların veri olarak sistemli şekilde incelenmesi olarak değerlendirilir. Doküman incelemesi ilgili konunun gerekli belgelerinin incelenmesi ve bu belgeler doğrultusunda bir sonuca ulaşılabilmesi için gerekli plan ve

programı içermektedir (Karasar, 2007). Bu bağlamda araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama formu kullanılarak veriler toplanmış ve veri kaybı engellenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma, doküman incelemesi kapsamında yapıldığı için YÖK Ulusal Tez Merkezinde bulunan ve tez adında "BİLSEM, Bilim ve Sanat Merkezi" kavramları yer alan 2005-2025 yılları arasında yayımlanan 224 lisansüstü tezi kapsamaktadır. Tarama 5 Ocak 2026 tarihinde sonlandırılmış olup, araştırma anahtar kavramlarla yapılan tarama sonucunda YÖK Ulusal Tez Merkezinde yer alan 224 tez ile sınırlandırılmıştır. Bu tarihten sonra yayınlanan tezler araştırma kapsamı dışındadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Çalışmada öncelikle belirlenen değişkenlerde veri kaybı yaşanmaması için araştırmacılar tarafından bütün değişkenleri içeren bir veri toplama formu oluşturulmuştur. Daha sonra YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında anahtar kavramlar kullanılarak yapılan taramada ulaşılan 224 lisansüstü tezin verileri veri toplama formuna işlenmiştir. Çalışma kapsamında 1 Kasım 2025 ile 5 Ocak 2026 tarihleri arasında tarama yapılmıştır. Veri toplama formu hazırlanırken uzman görüşü alınmıştır. Form kullanılarak veri kaybının yaşanmamasına özen gösterilmiş, araştırmanın güvenirliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca veriler toplanırken çeşitlilik sağlanarak araştırmanın geçerliğinin arttırılması hedeflenmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, karmaşık ve hacimli nitel materyali anlamlı kategorilere indirgemek amacıyla içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir (Patton, 2014). Analiz süreci, verilerin tümevarımcı bir yaklaşımla kavramsallaştırılması ve ardından belirli tematik yapılar altında birleştirilmesi aşamalarını kapsamaktadır. Analiz sürecinde öncelikle incelemeye dahil edilen 224 lisansüstü tez (T1-T224), veri toplama formundaki değişkenler (konu, yöntem, desen vb.) temel alınarak analiz edilmiştir. Her bir tez incelenerek araştırmanın odak noktalarına göre açık kodlama (open coding) yapılmıştır. Elde edilen kodlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılarak ilişkili kodlar bir araya getirilmiş, böylece alt temalar ve nihai temalar oluşturulmuştur. Analizin tarafsızlığını ve şeffaflığını sağlamak amacıyla veriler iki farklı araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki tutarlılığı belirlemek için Miles ve Huberman'ın (2016) formülü kullanılmış ve kodlayıcılar arası uyum katsayısı %93 olarak hesaplanmıştır. Görüş ayrılığı yaşanan sınırlı sayıdaki madde üzerinde araştırmacılar bir araya gelerek ortak karara varmış ve analize son şekli verilmiştir.

1 Kasım 2025 ile 5 Ocak 2026 tarihleri arasında yürütülen bu süreçte, verilerin dijital kopyaları üzerinde çapraz kontroller yapılarak veri kaybı önlenmiştir. Bu sistematik yaklaşım, analizin yüzeysellikten uzaklaşmasını ve bulguların izlenebilir (audit trail) bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır.

Bulgular

Bu bölümde BİLSEM ile ilgili tezler konu, yayın yılı, dil, öğrenim düzeyi, danışman unvanı, ülke, il, üniversite, enstitü, anabilim dalı, yöntem, desen, çalışma grubu ve veri toplama araçları gibi çeşitli değişkenler açısından ele alınmış ve elde edilen bulgular aşağıda sırayla sunulmuştur.

BİLSEM ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında BİLSEM ile ilgili lisansüstü tezlerin konulara göre dağılımları incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. BİLSEM ile İlgili Tezlerin Konu Dağılımı

Tema	Alt Tema	f	%
Algı, Tutum ve Görüşler	Öğrenci	35	9,5
	Öğretmen	34	9,2
	Veli	23	6,2
	Yönetici	11	2,9
	Akademisyen	3	0,8
	Toplam	106	28,6
Öğrenci	Özel Yeteneklilerin Özellikleri	17	4,6
	Duygusal ve Sosyal Beceriler	16	4,3
	Bilimsel Süreç	15	4
	Problem Çözme	15	4
	Akademik Başarı	15	4
	Aile ve Kültürel Faktörler	10	2,7
	Sanat ve Estetik Gelişim	8	2,2
	Dijital Davranışlar	8	2,2
	Toplam	104	28
Eğitim Programları	Alan bazlı çalışmalar	22	5,9
	Program geliştirme	10	2,7
	Eğitim Teknolojisi	9	2,4
	Disiplinlerarası çalışmalar	9	2,4
	Program verimliliği	7	1,9
	Ölçme ve veri analizi	6	1,6
	Örgütsel etkililik	5	1,4
	Toplam	68	18,3
Öğretmen	Mesleki Gelişim ve Yeterlik	25	6,7
	Öğretim Uygulamaları	7	1,9
	Mesleki Deneyim	5	1,4
	Toplam	37	10
Yönetim	Karşılaşılan sorunlar	22	5,9
	Liderlik	7	1,9
	Kurumsal İşleyiş	6	1,6
	Yetenek Yönetimi	4	1,1
	Toplam	39	10,5
Politika ve Sistem	Eğitim politikası	6	1,6
	Tarihsel süreç ve sistem	3	0,8
	Öğretmen Seçimi	3	0,8
	Bilsem yeterlilik	3	0,8
	Öğrenci Seçimi	2	0,6
	Toplam	17	4,6
	Genel toplam	371	100

Tablo 1 incelendiğinde BİLSEM konularının algı, tutum ve görüşler (106), öğrenci (104), eğitim programları (68), öğretmen (37), yönetim (39) ve politika ve sistem (17) temaları altında toplandığı görülmektedir. Çalışmada yer alan konuların algı, tutum görüş ve öğrenci çerçevesinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

BİLSEM ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Üniversite, Enstitü ve Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında BİLSEM ile ilgili lisansüstü tezlerin üniversite, enstitü ve anabilim dalına göre dağılımları incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. BİLSEM ile İlgili Tezlerin Üniversite, Enstitü ve Anabilim Dalı Dağılımı

Üniversite	f	%
Gazi Üniversitesi	21	9,5
Bahçeşehir Üniversitesi	11	4,9
Necmettin Erbakan Üniversitesi	10	4,5
Atatürk ve Fırat Üniversitesi	8	7,1
Dokuz Eylül ve Kırıkkale Üniversitesi	7	6,3
Ankara, Bursa Uludağ, Hacettepe ve Marmara Üniversitesi	6	10,8
Balıkesir, Dicle, Pamukkale ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	5	8,9
Akdeniz, Gaziantep, İnönü, İstanbul ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi	4	8,9
Abant İzzet Baysal, Alanya Alaaddin Keykubat, Anadolu, Ege, Eskişehir Osmangazi, İstanbul Sabahattin Zaim, Karadeniz Teknik, Kırşehir Ahi Evran, Mersin, Sakarya, Tokat Gaziosmanpaşa, Van Yüzüncü Yıl ve Yeditepe Üniversitesi	3	17,5
Ankara Hacı Bayram Veli, Çanakkale Onsekiz Mart, Çukurova, Hatay Mustafa Kemal, İstanbul Okan, Muğla Sıtkı Koçman, Süleyman Demirel, Trakya ve Yıldız Teknik Üniversitesi	2	8,1
Afyon Kocatepe, Amasya, Batman, Binali Yıldırım, Bingöl, Biruni, Bülent Ecevit, Çankırı Karatekin, Düzce, Haliç, Harran, Iğdır, İbrahim Çeçen, İhsan Doğramacı Bilkent, İstanbul Aydın, İstanbul Gelişim, İstanbul Kültür, İstanbul Medeniyet, İzmir Demokrasi, Kastamonu, Mehmet Akif Ersoy, Munzur, Niğde Ömer Halisdemir, Recep Tayyip Erdoğan, Selçuk, Siirt, Sinop, Sütçü İmam, Trabzon ve Üsküdar Üniversitesi	1	13,5
Toplam	224	100

Enstitü	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	133	59,4
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	41	18,3
Sosyal Bilimler Enstitüsü	31	13,8
Fen Bilimleri Enstitüsü	15	6,7
Güzel Sanatlar	3	1,4
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	1	0,4
Toplam	224	100

Anabilim Dalı	f	
Eğitim Bilimleri ABD	56	25
Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi ABD	35	15,6
Güzel Sanatlar Eğitimi ABD	31	13,8
Özel Eğitim ABD	19	8,5
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD	11	4,9
İlköğretim ABD ve Temel Eğitim ABD	9	8
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD ve Müzik ABD	5	4,5
Eğitim Programları ve Öğretimi ABD	4	1,8
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD, Sosyoloji ABD ve Üstün Zekalıların Eğitimi ABD	3	4
Eğitim Yönetimi ve Denetimi ABD, Eğitim Yönetimi ABD, Engelli Çalışmaları ABD, İşletme ABD ve Resim-İş Eğitimi ABD	2	4,5
Amme İdaresi ABD, Bilgi Teknolojileri ABD, Bilişim Sistemleri ABD, Eğitimin Kültürel Temelleri ABD, Eğitim Teknolojisi ABD, Eğitim Yönetimi ve Politikası ABD, Elektronik ve Bilgisayar Mühendisliği ABD, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, Fen Bilgisi Eğitimi ABD, İlköğretim Matematik Eğitimi ABD, İngiliz Dili Eğitimi ABD, İş Sağlığı ve Güvenliği ABD, Matematik Eğitimi ABD, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi ABD, Özel Yeteneklilerin Eğitimi ABD, Psikoloji ABD, Sınıf Öğretmenliği ABD, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, Temel Bilimler ABD, Türkçe Eğitimi ABD ve Yabancı Diller Eğitimi ABD	1	9,4
Toplam	224	100

Tablo 2 incelendiğinde BİLSEM ile ilgili tezlerin üniversite bazında en fazla Gazi Üniversitesinde (21), enstitü bazında Eğitim Bilimleri Enstitüsünde (133) ve anabilim dalı bazında da Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı (56) olduğu görülmektedir. Bu durum büyük, köklü ve kurumsallaşmasını tamamlamış üniversitelerin ağırlığının olduğunu göstermektedir.

BİLSEM ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Yöntem, Model, Örneklem-Çalışma Grubu ve Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında BİLSEM ile ilgili lisansüstü tezlerin yöntem, model, örneklem-çalışma grubu ve veri toplama araçlarına göre dağılımları incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. BİLSEM ile İlgili Tezlerin Yöntem, Model, Örneklem-Çalışma Grubu ve Veri Toplama Araçları Dağılımı

Yöntem	f	%
Nitel	113	50,5
Nicel	78	34,8
Karma	33	14,7
Toplam	224	100

Model-Desen	f	%
Durum Çalışması	49	20,6
Olgubilim (Fenomenoloji)	36	15,1
Genel Tarama	32	13,4
Betimsel Tarama	23	9,6
İlişkisel Tarama	22	9,2
Deneysel Model ve Eylem Araştırması	12	10
Doküman	11	4,6
Açımlayıcı Sıralı	9	3,8
Temel Nitel Araştırma	8	3,3
Sıralı Karma	7	2,9
Eş Zamanlı Karma ve Nedensel Karşılaştırma	4	3,3
Etnografik ve Keşfedici Sıralı	2	1,7
Birleştirme (Çeşitleme), Delphi, Gömülü Desen, İç İçe Karma Desen, Yakınsayan Paralel Desen ve Yorumlamacı Fenomenoloji	1	2,5
Toplam	239	100

Çalışma Grubu-Örneklem	f	%
Öğrenci	121	38,8
Öğretmen	108	34,6
Veli	40	12,8
Yönetici	26	8,4
Doküman	11	3,5
Akademisyen	6	1,9
Toplam	312	100

Veri Toplama Aracı	f	%
Görüşme Formu	122	39,7
Ölçek	77	25
Anket	34	11,1
Doküman	16	5,2
Gözlem Formu	14	4,5
Ön-Son Test	10	3,2
Video	7	2,3
Günlük (Araştırmacı-Öğrenci)	6	1,9
Çalışma Kâğıdı ve Metafor Veri Toplama Formu	3	1,9
Çalışma Değerlendirme Rubriği, Çiz Anlat Formu, Not Defteri ve Öz Değerlendirme Formu	2	2,6
Bilgi Testi, Metafor Gözlem Formu, Odak Grup Görüşme Formu, Proje Dosyası, Purdue Modeli, Öğrenci Yansıtma Yazıları, Akran Değerlendirme Formu ve Etkinlik Değerlendirme Formu	1	2,6
Toplam	308	100

Tablo 3 incelendiğinde BİLSEM ile ilgili tezlerde Nitel Yöntemin (%54,5) ağırlıkta olduğu, buna bağlı olarak Durum Çalışması (%23,5) ve Olgubilim (%14,3) desenlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca nitel görüşmelerde sık kullanılan Görüşme Formunun (%41) da buna bağlı olarak veri toplamada en fazla kullanılan araç olduğu tespit edilmiştir. Çalışma grubunda ise Öğrenci (%37) ve Öğretmenlerle (%36,4) daha çok çalışmanın (%9,8), anlaşılmaktadır.

BİLSEM ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Yıllara, Öğrenci Grubuna, Derslere ve İllere Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında BİLSEM ile ilgili lisansüstü tezlerin yıllara, öğrenci grubuna, derslere ve illere göre dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. BİLSEM ile İlgili Tezlerin Yıllara, Öğrenci Grubuna, Derslere ve İllere Göre Dağılımı

Yıl	f	%
2024 ve 2025	34	30,4
2023	29	12,9
2022	27	12,1
2019	23	10,2
2021	14	6,6
2020	11	4,8
2018	9	4
2013 ve 2015	7	6,2
2011, 2014 ve 2017	5	6,7
2009 ve 2012	3	2,7
20210 ve 2016	2	1,7
2005, 2006, 2007 ve 2008	1	1,7
Toplam	224	100

Ders	f	%
Müzik	22	17,6
Görsel Sanatlar	19	15,2
Fen Bilimleri ve Matematik	17	27,2
Sosyal Bilgiler	9	7,2
Biyoloji	7	5,6
Türkçe	6	4,8
Kimya	5	4
Bilişim Teknolojileri, Fizik ve İngilizce	4	9,6
Coğrafya	3	2,4
Felsefe, Rehberlik ve Sınıf	2	4,8
Edebiyat ve Tarih	1	1,6
Toplam	125	100

Çalışmanın Yapıldığı İl	f	%
Türkiye Geneli	69	22,1
İstanbul	31	9,9
Ankara	22	7
İzmir	14	4,5
Konya	12	3,8
Antalya	11	3,5
Belirtilmemiş	8	2,6
Bursa	7	2,2
Kırşehir	6	1,9
Adana, Diyarbakır ve Niğde	5	4,8
Balıkesir, Çanakkale, Denizli, Elâzığ, Erzurum, Eskişehir, G.Antep, Kocaeli, Ş.Urfa ve Trabzon	4	12,8
Aksaray, Bitlis, Burdur, Doğu Anadolu, Isparta, Karaman, Malatya, Mersin, Muğla, Nevşehir ve Orta Karadeniz	3	10,5
Aydın, Kars, Kayseri, Kırıkkale, Ordu, Sakarya, Samsun, Siirt ve Sivas	2	5,8
Adıyaman, Afyon, Akdeniz, Ardahan, Batı Karadeniz, Batman, Bingöl, Çankırı, Düzce, Edirne, Iğdır, Hatay, Güneydoğu Anadolu, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kırklareli, Kilis, Manisa, Mardin, Sinop, Uşak, Tekirdağ, Tokat, Tunceli, Van, Yozgat ve Zonguldak	1	8,6
Toplam	313	100

Öğrenci Grubu	f	%
BYF	81	33,7
ÖYG	74	30,8
Destek	55	22,8
Proje	31	12,7
Toplam	241	100

Tablo 4 incelendiğinde BİLSEM ile ilgili çalışmaların son yıllarda giderek arttığı anlaşılmaktadır. Son yıllardaki veriler birbirine yakın olmakla birlikte en fazla çalışmanın 2024 (%30,4) yılında olduğu görülmektedir. Öğrencilerle yapılan çalışmalarda en çok BYF (%31,5) ve ÖYG (%29,7) gruplarının tercih edildiği; derslerde ise Görsel Sanatlar (%16,1), Müzik (%16,1), Matematik (%12,9) ve Fen Bilimlerinin (%11,3) ön plana çıktığı; son olarak Türkiye Geneli (%28,9) ve İstanbul (%10,4) merkezli çalışmaların ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır.

BİLSEM ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Öğrenim Durumu, Danışman Unvanı, Dili ve Üniversitenin Statüsüne Göre Dağılımı

Araştırma kapsamında BİLSEM ile ilgili lisansüstü tezlerin öğrenim durumu, danışman unvanı, dil ve üniversitenin statüsüne göre dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. BİLSEM ile İlgili Tezlerin Öğrenim Durumu, Danışman Unvanı, Dil ve Üniversitenin Statüsüne Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	f	%
Yüksek Lisans	194	
Doktora	30	
Toplam	224	100

Dil	f	%
Türkçe	219	
İngilizce	5	
Toplam	224	100

Danışman Unvanı	f	%
Profesör	93	
Doçent	69	
Doktor (Y.Doç: 14)	63	
Toplam	225	100

Üniversite Statüsü	f	%
Devlet Üniversitesi	196	
Vakıf Üniversitesi	28	
Toplam	224	100

Tablo 5 incelendiğinde BİLSEM ile ilgili en fazla çalışmanın Yüksek Lisans (%91,1) seviyesin olduğu ve bu çalışmalar Profesör (%40,2) ve Doçentlerin (%37,5) daha çok danışmanlık yaptığı görülmektedir. Dil olarak Türkçe (%98,2) ve üniversite olarak da Devlet Üniversite (%91,1) çalışmalarının ağırlıkta olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

BİLSEM konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin incelendiği bu çalışmada, Türkiye'de yayımlanan tezlerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı incelenmiş ve elde edilen bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak tez konularının öğrenci, eğitim programı ve öğretmen temalarında yoğunlaşması, öneri ve görüş kısmında ise yine öğrenci ve öğretmen görüşlerine başvurulması özel yetenekli öğrenciler ve BİLSEM bağlamında yapılan çalışmalara ilişkin literatürde sıklıkla rapor edilen bir durumdur. Hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda öğrenci özellikleri, öğretim programları ve öğretmen yeterliliklerinin en çok incelenen temalar olduğunu göstermektedir (Baccassino ve Pinnelli, 2023; Ceylan ve Karadaş, 2024; Gil, 2025; Göksu ve Yalçın, 2023; Oruç ve Çağır, 2022; Quintero-Gámez ve Sanabria, 2024). Yönetim ve politika temalarının görece daha az incelenmesi ise literatürde bu alandaki boşluğa işaret etmektedir.

İkinci olarak, tezlerin üniversite dağılımlarında Gazi ve Bahçeşehir Üniversitesi gibi köklü ya da alanda aktif kurumların öne çıkması dikkate değerdir. Koç ve Saranlı (2017), Kurt (2022) ve Oruç ve Çağır (2022) da araştırmalarında Gazi Üniversitesinin bu alandaki öncülüğünü bulgulamıştı. Alanyazında özel üniversiteler içinde Bahçeşehir Üniversitesi'nin lisansüstü tez üretkenliğini ortaya koyan ve mevcut araştırma ile örtüşen bulgular mevcuttur (Arslan ve Çetin, 2024; Oruç ve Çağır, 2022). Eğitim Bilimleri Enstitülerinin ve özellikle Eğitim Bilimleri ile Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi anabilim dallarının ön planda olması, araştırma konularının disiplinler arası ancak eğitim temelli bir çerçevede şekillendiğini göstermektedir. Balta (2019), Mervan ve Köseoğlu (2021), Koç ve Saranlı (2017) Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün; Özenç ve Özenç (2013) de Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nın benzer şekilde araştırmalarda etkin olduğunu bulgulamıştı. Bu dağılım aynı zamanda Türkiye'de belirli üniversitelerin alanla ilgili lisansüstü araştırmalara yön veren merkezler hâline geldiğine işaret etmektedir. Ayrıca bu durum, özel yetenek alanının özellikle eğitim bilimleri disiplininin öncelik verdiği bir araştırma sahası olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yöntemsel açıdan bakıldığında, tezlerde nitel yaklaşımın belirgin biçimde baskın olması önemli bir bulgudur. Çalışmanın bulgularını destekleyen güncel araştırmaların (Balta, 2019; Duran Yılmaz, 2023; Erözyürek Gülcan ve Ural, 2024) yanı sıra, yapılan bazı çalışmalarda nicel çalışmaların ağırlığının olduğu da bir gerçektir (Akkaş Baysal ve Kırat, 2022; Alagöz ve Yazıcı, 2022; Avcı ve Güven, 2022; Bayrakçı, 2022; Baysal ve Çetin, 2023;

Tuncer ve Yıldız Çetin, 2024). Bu durum dünyada yaşanan paradigma değişiminin Türkiye'ye yansıması şeklinde yorumlanabilir. Durum çalışması ve olgubilim desenlerinin yoğun kullanımı, araştırmacıların incelemek istedikleri olguları derinlemesine anlamaya yöneldiğini göstermektedir. Veri toplama araçlarında görüşme formunun ağırlıkla kullanılması da nitel veri toplama geleneğiyle uyumludur. Öğrenci ve öğretmenlerin çalışma grubu olarak tercih edilmesi ise, araştırmaların sahaya ve uygulamaya yakın durduğunu ortaya koymaktadır. Alanyazında öğrenci ve öğretmenin çalışma grupları olarak fazla tercih edildiğini göstermektedir (Alagöz ve Yazıcı, 2022; Akkaş Baysal ve Kırat, 2022; Arslan ve Çetin, 2024; Baysal ve Çetin, 2023; Duran Yılmaz, 2023; Özenç ve Özenç, 2013).

Tezlerin yıllara, öğrenci gruplarına, ders alanlarına ve illere göre dağılımında ise birkaç önemli eğilim ortaya çıkmaktadır. En fazla tezin 2024 ve 2025 yıllarında yapılmış olması, alan çalışmalarına yönelik güncel bir ivmenin bulunduğunu göstermektedir. Bu durum son yıllarda BİLSEM'lerin hem sayıca artması hem de politika belgelerinde önceliklendirilmesiyle açıklanabilir. Alanyazında son beş yılda akademik üretimin arttığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Baysal ve Çetin, 2023; Duran Yılmaz, 2023; Erözyürek Gülcan ve Ural, 2024; Kansızoğlu, 2023). Öğrenci grubunda çalışmaların daha çok ortaokul öğrencileri olan BYF ve ÖYG üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu bulgu alanyazında sıkça tekrarlanan bir bulgudur (Ceylan ve Karadaş, 2024; Duran Yılmaz, 2023; Kansızoğlu, 2023). Ders dağılımında görsel sanatlar, müzik, matematik ve fen bilimlerinin öne çıkması ise hem bilişsel hem de sanatsal alanların dengeli şekilde ele alındığını göstermektedir. Avcı ve Güven (2022), Oruç ve Çağır (2022) da ilgili derslerin fazla çalışıldığını bulgulamıştır. Coğrafi dağılım açısından Türkiye geneli çalışmalar ile İstanbul merkezli tezlerin fazla olması ise, hem geniş ölçekli veri kaynaklarına ulaşma imkânını hem de İstanbul'un akademik bir merkez olma niteliğini desteklemektedir. İstanbul'daki bu durumun diğer konularda yapılan araştırmalara (Duran Yılmaz, 2023; Erözyürek Gülcan ve Ural, 2024) da yansımış olması yukarıdaki iddiayı destekler niteliktedir.

Son olarak, tezlerin öğrenim durumu, danışman unvanı, dil ve üniversite statüsü açısından dağılımı incelendiğinde; yüksek lisans tezlerinin açık biçimde baskın olması, alanda doktora düzeyinde araştırmaların görece az olduğunu göstermektedir. Çitil (2018) Türkiye'deki BİLSEM çalışmalarının azlığını dile getirirken şu çarpıcı sonuçlara değinmektedir. BİLSEM konusunda yaklaşık 25-30 doktora tezi varken, engellilerle ilgili yaklaşık 200 doktora tezi olduğu görülmektedir. Yine Türkiye tarihi boyunca BİLSEM ile ilgili üretilen bütün doktora tezlerinin ABD'de son bir yılda üretilen doktora tezlerinin ancak % 1'i, son on yılda üretilen tezlerin ise binde birine tekabül etmektedir. Sak vd. (2015) ise Türkiye'de BİLSEM ile ilgili üretilen bilimsel çalışmaların azlığını bu alanda çalışan araştırmacı ve akademisyen sayısı ile ilişkilendirmektedir. Ancak BİLSEM konusundaki doktora tezlerinin sayıca azlığı diğer konulardaki çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Alagöz ve Yazıcı, 2022; Arslan ve Çetin, 2024; Apak, 2018; Balta, 2019; Baysal ve Çetin, 2023; Duran Yılmaz, 2023; Erözyürek Gülcan ve Ural, 2024; Kansızoğlu, 2023; Kardeş, 2021; Mervan ve Köseoğlu, 2021; Oruç ve Çağır, 2022; Tuncer ve Yıldız Çetin, 2024). Danışman unvanlarında profesör ve doçentlerin ağırlıklı olması, çalışmaların deneyimli akademisyenlerin gözetiminde yürütüldüğünü göstermekle birlikte, danışman çeşitliliğinin belirli unvanlarda yoğunlaştığına da işaret etmektedir. Benzer bulgular Alagöz ve Yazıcı (2022), Bayrakçı (2022) tarafından da ortaya konmaktadır. Tez dilinde Türkçe'nin belirgin üstünlüğü, alanın yerel bağlamıyla ilişkisini sürdürdüğünü göstermekte ve alanyazındaki diğer bulgularla örtüştüğünü göstermektedir (Alagöz ve Yazıcı, 2022; Balta, 2019; Baysal ve Çetin, 2023; Erözyürek Gülcan ve Ural, 2024; Mervan ve Köseoğlu, 2021). Devlet üniversitelerinin

ağırlıkta olması ise Türkiye'de kamusal yükseköğretim kurumlarının bu alandaki araştırma üretimindeki liderliğini teyit etmektedir. Bu eğilim Erözyürek Gülcan ve Ural, (2024) araştırmasında da teyit edilmektedir.

Bu araştırmada Türkiye'de BİLSEM konusunda hazırlanan lisansüstü tezler çeşitli değişkenler üzerinden incelenmiş ve Türkiye'deki akademik üretimin tematik, yöntemsel ve kurumsal özellikleri ortaya konmuştur. Bulgular, tezlerin büyük ölçüde öğrenci, öğretmen ve eğitim programı temalarında yoğunlaştığını; dolayısıyla BİLSEM çalışmalarının hâlen pedagojik ve uygulamalı boyutlarda ilerlediğini göstermiştir. Nitel araştırma desenlerinin baskınlığı, durum ve olgubilim gibi derinlemesine anlayışı önceleyen yaklaşımların tercih edildiğine işaret etmektedir. Üniversite dağılımları, tezlerin büyük bölümünün belirli köklü ve eğitim alanında uzmanlaşmış kurumlardan çıktığını; lisansüstü düzeyde ise yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre belirgin biçimde fazla olduğunu göstermektedir. Bu durum, Türkiye'de BİLSEM araştırmalarının sayıca artmakla birlikte üst düzey akademik üretimde sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca coğrafi dağılımlar, öğrenci grupları ve ders alanlarındaki eğilimler BİLSEM çalışmalarının son yıllarda ivme kazandığını göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak Türkiye'de özel yetenek alanında akademik üretimin son yıllarda artış eğiliminde olduğunu, ancak çalışmaların çoğunlukla eğitim bilimleri merkezli, uygulama odaklı ve belirli temalarla sınırlı kaldığını göstermektedir. Yönetim, politika ve sistem düzeyindeki temaların görece az işlenmesi, alanyazında sıklıkla vurgulanan bir boşluğun Türkiye'deki lisansüstü tez üretimine de yansıdığını ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, yüksek lisans düzeyinde üretim artışına rağmen doktora tezlerinin sınırlı kalması, alanda üst düzey kuramsallaştırma, model önerisi geliştirme ve politika tartışmalarının yeterince olgunlaşmadığını göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda BİLSEM alanındaki lisansüstü araştırmaların tematik çeşitliliğinin artırılması önerilmektedir. Özellikle BİLSEM'in yönetimsel yapısı, kurumsal işleyişi, politika belgeleri, mevzuat, bütçeleme, değerlendirme ve sistemsel çıktılar gibi konuların daha fazla çalışılması, alanın yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda sistem düzeyinde de bilimsel bilgi birikimini güçlendirecektir. Doktora düzeyindeki çalışmaların artırılması da kuramsal derinliğin artmasına ve uluslararası literatürde daha görünür modellerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Ayrıca gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı örneklemler, farklı veri toplama araçları ve karma yöntemlerin daha fazla kullanılması, elde edilen bulguların genellenebilirliğini artıracaktır. Uluslararası karşılaştırmalı çalışmaların yapılması, BİLSEM'in diğer ülkelerdeki üstün yetenek eğitim modelleriyle benzerlik ve farklılıklarının ortaya konmasına olanak sağlayacak ve politika geliştirme süreçlerine veri sağlayacaktır. Bu öneriler hem alanın akademik olgunluğunu artıracak hem de özel yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir bilgi zemini oluşturacaktır.

Lisans Bilgileri

Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi'nde yayımlanan eserler Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Copyrights

The works published in Electronic Journal of Education Sciences are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Etik kurul onayı

Etik Beyannamesi

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen kurallara uyulduğunu ve "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirini gerçekleştirmediğimizi beyan ederiz. Aynı zamanda yazarlar arasında çıkar çatışmasının olmadığını, tüm yazarların çalışmaya katkı sağladığını ve her türlü etik ihlalinde sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu bildiririz.

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanıldığı için araştırma, etik kurul izni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle etik kurul izni alınmamıştır.

Yazar Çıkar Çatışma Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkı Oranları

Araştırma yazarları çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Finansal Destek

Yazarlar, araştırmanın yürütülmesi sırasında herhangi bir kurumdan finansal destek almamıştır.

Yazar Notu

Çalışma birinci yazarın doktora seminerinin geliştirilmiş halidir.

Kaynakça

Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar: aileleri ve sorunları*. Eduser Yayınları.

Akkaş Baysal, E. & Kırat, K. (2022). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin içerik analizi (2019-2021). *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi, 5*(2), 113-132. https://doi.org/10.47477/ubed.1059232

Aktaş, S. G. (2023). Türkiye'de yeni medya konusunda hazırlanan lisansüstü tezlere yönelik bir analiz (2018-2022). *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, 5*(2), 126-143. https://doi.org/10.53281/kritik.1372023

Alagöz, H. A. & Yazıcı, M. (2022). Türkiye'de fen okuryazarlığı alanında yapılan lisansüstü tezlerin doküman analizi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(3), 304-318. https://doi.org/10.52835/19maysbd.1133286

Alkan, A. & Mertol, M. (2017). Üstün yetenekli öğrenci velilerinim akıl-zekâ oyunları ile ilgili düşünceleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1*(1), 57-62.

Apak, H. (2018). Türkiye'de sosyal hizmet lisansüstü tezlerinin göç bağlamında değerlendirilmesi. *Kadim Akademi SBD*, *2*(2), 123-135.

Arslan, A. & Çetin, H. (2024). Türkiye'de harmanlanmış öğrenme alanında yapılan çalışmalar: Bir doküman incelemesi. *Journal of Computer and Education Research, 12*(24), 718-737. https://doi.org/10.18009/jcer.1518675

Ataman, A. (1998). Üstün zekâlı çocuklara ana-babaları ve öğretmenleri nasıl yardımcı olabilir?. *A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 335-344.

Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Gündüz Yayıncılık.

Avcı, B. & Güven, M. (2022). Program geliştirme alanında Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (1993-2020). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(2), 870-891. https://doi.org/10.17679/inuefd.1069258

Baccassino, F. & Pinnelli, S. (2023). Giftedness and gifted education: A systematic literature review. *Frontiers in Education, 7(*1), 1-18. https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1073007

Balta, E. E. (2019). Çocuk edebiyatı üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların içerik analizi (2011-2018 Yılları). *OPUS International Journal of Society Researches, 10*(17), 464-489. https://doi.org/10.26466/opus.510809

Baykoç Dönmez, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim.* Eğiten Kitap Yayınları.

Bayrakçı, E. (2022). Türkiye'de örgütsel davranış alanında yazılmış lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 6*(1), 146-164. https://doi.org/10.31200/makuubd.1080817

Baysal, F. E. & Çetin, G. (2023). Türkiye'de 2011-2021 yılları arasında biyoloji eğitiminde yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, 19*(2), 438-457. https://doi.org/10.17244/eku.1235477

Bildiren, A. (2011). *Üstün yetenekli çocuklar aileler ve öğretmenler için bir kılavuz*. Doğan Yayıncılık.

Bulut, S. & Taylı, A. (2006). Cumhuriyet dönemi üstün yetenekliler eğitim politikası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(12), 145-154.

Ceylan, İ. & Karadaş, H. (2024). Bilim ve sanat merkezlerinde yapılan etkinliklerin öğrencilerin eğitsel gelişimine katkısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24*(4), 1941-1963. https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1419051

Çitil, M. (2018). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi politikalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 47*(1), 143-172.

Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar: Durum tespiti komisyonu ön raporu.* Çocuk Vakfı.

Davidson Institute (2022). *Gifted traits and characteristics*. https://www.davidsonacademy.unr.edu/

Duran Yılmaz, A. (2023). Mülteci çocuklara ilişkin Türkiye'de yapılan tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 12*(4), 1792-1806. https://doi.org/10.7884/teke.1319625

Enç, M. (1979). *Özel eğitimin gerekçesi, üstün beyin gücü gelişimi ve eğitimleri.* Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Erözyürek, A. & Ural, A. (2024). Türkiye'de çocuk işçiliği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24*(1), 523-543. https://doi.org/10.17240/aibuefd.2024..-1410352

Gil Jr., T. O. (2025). Curriculum models in gifted education: A comparative study for 21st-century schools. *Journal of Education Research, 6*(4), 945-960.

Göksu, D. Y. & Yalçın, S. (2023). Özel yetenekliler ile çalışan BİLSEM öğretmenlerine uygulanan eğitici eğitimi proje programının etkililik değerlendirmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 52*(240), 2863–2886. https://doi.org/10.37669/milliegitim.1184848

Gür, Ç. (2017). *Eğitimsel ve sosyal-duygusal bakış açılarıyla üstün yetenekli çocuklar.* Anı Yayınları.

İleri, A. (2023). *Öğretmen, öğrenci ve veli gözünden bilim ve sanat merkezleri (BİLSEM)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

Kansızoğlu, H. B. (2023). A content analysis of postgraduate theses examining the effectiveness of writing interventions in Türkiye. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 11*(3), 600-638.

https://doi.org/10.16916/aded.1247177

Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.

Kardeş, S. (2021). Türkiye'de eğitim alanında mültecilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 50*(1), 837-855. https://doi.org/10.37669/milliegitim.882612

Keskinoğlu, M.Ş. (2011). *Bana IQ'nu söyle çocukta zekâ gelişimi.* TÜRDAV Yayın Grubu.

Koç, F. & Saranlı, A. G. (2017). Erken çocukluk dönemindeki üstün yetenekli çocuklara ilişkin türkiye'de gerçekleştirilen lisansüstü çalışmaların çok boyutlu analizi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty, 1*(41), 163-183. https://doi.org/10.21764/efd.81302

Kurt, C. (2022). *Bilim ve sanat merkezi görsel sanatlar alanında yazılmış akademik çalışmaların incelenmesi.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Mercan, G. & Köseoğlu, P. (2021). The document analysis of graduate theses on the subject of three dimensional virtual environments in Turkey. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 11*(2), 236-255. https://doi.org/10.17943/etku.824301

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Pegem Akademi.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2026). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi Yönetim Bilgi Sistemi.* https://bilsem.meb.gov.tr/login.aspx

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.* http://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=608

Millî Eğitim Bakanlığı. (2022a). *BİLSEM Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu (2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı).* https://orgm.meb.gov.tr/www/2022-2023-yili-bilim-ve-sanat-merkezleri-ogrenci-tanilama-ve-yerlestirme-kilavuzu-yayimlandi/icerik/2154

Millî Eğitim Bakanlığ. (2022b). *BİLSEM sayısı, 279'a yükseldi. https://www.meb.gov.tr/bilsem-sayisi-279a yukseldi/haber/25315/tr#:~:text=Mill%C3%AE%20E%C4%9Fitim%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%2C%20%C3%B6zel%20yetenekli,say%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1%20350'ye%20%C3%A7%C4%B1kartmay%C4%B1%20hedefliyor*.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2022c). *MEB, BİLSEM sayısında hedefini aştı. https://www.meb.gov.tr/meb-bilsem-sayisinda-hedefini-asti/haber/26129/tr#:~:text=Bu%20ama%C3%A7la%2C%20daha%20%C3%B6nce%2081,say%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1%20355'e%20%C3%A7%C4%B1kard%C4%B1k.%22*

Millî Eğitim Bakanlığı. (2022d). *Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.* https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf

Oruç, Ş. & Çağır, S. (2022). Bilim ve Sanat Merkezleri Üzerine Yapılan Akademik Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi, 7*(2), 398-412. https://doi.org/10.54979/turkegitimdergisi.1202074

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2018). *Özel yetenekli çocuğum var.* Millî Eğitim Bakanlığı Genel Yayın Dizisi.

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). *Özel yetenekli öğrencim var*. Millî Eğitim Bakanlığı Genel Yayın Dizisi.

Özenç, E. G. & Özenç, M. (2013). Türkiye'de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,*

171(171), 13-28. https://doi.org/10.20296/tsad.50492

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri.* Pegem Akademi.

Sak, U., Ayas, M. B., Sezerel, B. B., Öpengin, E., Özdemir, N. N. & Gürbüz, Ş. D. (2015). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitiminin eleştirel bir değerlendirmesi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 5*(2), 110-132.

Sak, U. (2012). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri.* Vize Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu (t.y.). Yetenek. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük.* Erişim tarihi: Mart 25, 2026, https://sozluk.gov.tr/

Webb, J., Gore, J., Amend, E. & DeVries, A. (2007). *A parent's guide to gifted children.* Tuscon, AZ: Great Potential.

Quintero-Gámez, L. A. & Sanabria-Z, J. (2024). Global insights in giftedness research: Mapping current characteristics and challenges. *Journal of Social Studies Education Research, 15*(4), 197-222.

Tuncer, M. & Yıldız Çetin, E. (2024). İngilizce öğretimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Turkish Research Journal of Academic Social Science, 7*(1), 67-75. https://doi.org/10.59372/turajas.1391264

Yıldırım, A. & Şimşek. H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık.

Ek-1 Veri Toplama Formu

VERİ TOPLAMA FORMU				
Tez Kod No:				
Tezin Konusu				
Tezin Yayınlandığı Yıl				
Üniversite				
Enstitü				
Anabilim Dalı				
Tezin Dili				
Öğrenim Durumu	Yüksek Lisans		Doktora	
Danışman Unvanı				
Yöntem				
Model-Desen				
Örneklem- Çalışma Grubu				
Çalışmanın Yapıldığı Yer	Ülke		İl	
Üniversite Statüsü	Devlet		Vakıf	
Veri Toplama Aracı				
Tezin İlgili Olduğu Ders				
Çalışılan Bilsem Grubu	Destek	BYF	ÖYG	Proje